

AZ OROSZ ÉS A MAGYAR RENDÉSZETI SAJTÓ ÉLETRE HÍVÁSÁNAK KÖZÖS OKAI, JELLEMZŐI A XIX. SZÁZADBAN

1. Bevezetés

Magyarország és Oroszország egyaránt Kelet-Európában található. Történelmében pedig egyaránt fellelhetők a kelet-európai társadalmi megkésett fejlődés jellemzői, az eltérések lényegében legfeljebb a két nemzet nyelvének, kultúrájának, az államok kialakulása történetének, e fejlődés tempójának különbözőségeiből adódnak. Ezért a két állam rendészettörténete a rendészeti lapjaik kialakulása is hordoz közös, európai vonásokat.

2. Az orosz és a magyar rendőrség születése

A XVIII. század második évtizedéig Oroszországban nem volt szervezett rendőrségi struktúra,¹ nem is használták a políciák külföldi eredetű terminológiát. Az I. Péter előtti időkben ezt a tevékenységet a „jószoigálat” névvel illették. A políciák a görög poliszokban születtek, a városállamok, poliszok irányítóira, vezetőire. A políciák gyakorlatilag mindig a társadalmi rendet és a belső biztonságot fenntartására felkészült reguláris, az államirányítás katonai jellegű végrehajtó szervezetét jelentette. Oroszország történelmében a társadalmi rendet különféle, erre kötelezett személyek tartották fenn, pl.: a nagy és kisbirtokosok, szolgálók, pallosvivők fejedelmi, hercegi helytartók, gazdatisztek, bírák, elővezetők, behajtók, udvarosok, fejedelmi tanácsnokok. Az utóbbiakat tekintik Oroszországban a rendőrség első szerveinek, ugyanis ők örködték a jogrend betartásán az állam kialakulásakor. Ebben a korántsem könnyű feladat teljesítésében a tanácsnokok munkáját a fejedelmi szolgálók; behajtók, pallosvivők, obscsinyikok (szabad jobbágyok). A tisztviselői apparátus fejlődésével fejedelmi birtokokon a rendfenntartás fokozatosan a fejedelmi, hercegi helytartókra hárult, akik saját elővezetői, behajtói, bírói apparátussal rendelkeztek. A bírák vezették az igazságszolgáltatási eljárást, az elővezetők az eljárásban való részvételre hívták fel a feleket, a behajtók pedig érvényt szereztek a bírói döntésnek. Az első orosz büntető kódexnek a XI. század elején megjelent „Russzkaja Pravda” (Orosz Igazság) tekinthető. Ez a bűncselekményt nem jogsértésként, vagy a fejedelmi akarattal szembeni ellenszegülésként határozta meg, hanem az egy embernek, vagy embercsoportnak okozott bántásként. A „Russzkaja Pravda” bölcs meghatározásai közül sok a mai orosz jogtudományban is használatos. Az állam fejlődésével fokozatosan változott a bűnüldözés is, a III. Iván, Moszkvai nagyfejedelem uralkodása idejében, 1497-ben született „Szudebnyik” ítélnőkönyv a bűncselekményt már nem bántásként, hanem az államérdek elleni cselekedetként határozta meg.

¹ Loginov Oleg: Isztorija russzkoi polícii. Forrás: <http://www.all-crime.ru/z-200let/z-200let-01.htm> (Letöltés ideje: 2019. 07. 23.)

Oroszország gazdasági-társadalmi fejlődése a XVII. század közepére, véglegesen röghöz kötötte a jobbágyokat, aminek következményeként megnőtt a társadalom belső feszültsége, ami megkövetelte a társadalom különféle szféráiban az állami kontroll erősítését.² Ez és a külső fenyegetés; svéd, török, lengyel–litván veszély együtt vezettek törvényszerűen a XVII. század második felében és a XVIII. század elején az orosz abszolút monarchia kialakulásához. A létrehozott Orosz Birodalom élén I. Péter államreformjainak célja egy úgynevezett „szabályozott”, vagy „rendőri” állam megteremtése volt, amelynek polgárai a társadalmi és magánéletet átfogó „ésszerű törvények”, szabályozók és ajánlások szerint kell, hogy éljenek. A saját igazába vetett meggyőződéstől vezérelt I. Péter nem hagyhatta érintetlenül az államapparátust, hisz teljhatalmával ellentmondást nem tűrően vezette Oroszországot a kiválasztott úton, gyakran emlegetve „Istentől küldött tanácsadó vagyok.”

Az államreform egyik újításaként jött létre 1718-ban (néhány publikáció szerint 1715-ben) a Kancellárija policejszkih del (Rendőrségi ügyek kancelláriája). Fő feladatuk egyebek mellett a bűnözés elleni küzdelmet a társadalmi rend fenntartását, az egészségügyi, valamint a tűzbiztonsági teendők ellátását kapta. Emellett a rendőrség I. Péter fontos eszköze volt a további reformok végrehajtásában, a régi rend felszámolásában, az új élet megszervezésében. A cár a rendőrséget a lakosság totális ellenőrzésének eszközévé tette.³ Párizs, Berlin, Szentpétervár rendőrhivatalai, amelyek a XVII. század végén és a XVIII. század első felében létesültek, a rend hatékony őrei voltak, de tevékenységüket kizárólag az uralkodói akarat és nem a jog parancsa legitimálta.⁴ Oroszországban tehát a policia elnevezést I. (Nagy) Péter vezette be, a társadalmi rend fenntartására létrehozott speciális szervezet felállításával.⁵ A következő jelentős fordulópontra, amikor I. Sándor 1802 szeptemberében egy kiáltvány aláírásával létre hozta a minisztériumokat; innen számítják Oroszország Belügyminisztériumának létezését is.⁶

Államalapító királyunk Szent István által létrehozott közigazgatásunk⁷ alapegységét képezte a vármegyei rendszer, ami egyben képezte az állam rendvédelmének alapját is. Emellett beszélhetünk még falusi és városi rendvédelemről is. A vármegye élén a várispán állt, aki az adók beszedése, a várjobbágyok besorozása, valamint a bűnelkövetők szankcionálása mellett felelt a rend fenntartásáért is. A trónon csaknem száz év múltán őt követő Szent László király drákói szigorral lépett fel az elharapózó bűnelkövetések és a lazuló közbiztonság ellen. A lopáson ért tettest felakasztották, aki templomba menekült, megvakították. A tolvajok kézre kerítése a királyi bíró dolga volt, ő folytatott tehát modern értelemben kezdetlegesnek mondható nyomozást. A Váradi Regestrum tanúsága szerint a nyomozás letéteményesei a pristaldusok voltak, későbbi utódaik pedig a várparancsnokok és a szolgabírók.

² Lobanov A. V. – Sirokov G. G.: Istorija polciji Rossziji (Oroszország rendőrségének története) Forrás: http://istoria_politsii_rossii.pdf (Letöltés ideje: 2019.07.23.)

³ Mojszejev I. A.: Sztanovlenije i razvityije policija Rossziji: Osznovnütje etapü (Oroszország rendőrségének létrejötte és fejlődése: Fő szakaszok) Forrás: <https://cyberleninka.ru/article/v/stanovlenie-i-razvitie-politsii-rossii-osnovnye-etapy> (Letöltés ideje: 2019.07.23.)

⁴ Szabó Imre: A rendészettudomány múltja, jelene és jövője. Forrás: http://www.bm-tt.hu/assets/letolt/rendtudtar/RendeszettudomanyMagyarorszagon_v5_szabo.pdf (Letöltés ideje: 2019.08.02.)

⁵ Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation: <https://10.xn--b1aew.xn--p1ai/mvd/history/300year> (Letöltés ideje: 2019.04.28.)

⁶ Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation, https://xn--b1aew.xn--p1ai/history/1802_1917 (Letöltés ideje: 2019.04.28.)

⁷ Christián László: Epizódok a rendészet történetéből. Iustum Aequum Salutare 2009/3. 155-170. o.

A régi időben, a bűnügyekben való nyomozásra és perrendre nézve a következő törvényes intézkedés szerint történt. „A király küldöttje bejárja az összes lakóhelyeket és összegegyűjti azoknak századosait és tizedeseit, kiket közönségesen öröknek neveznek, a reájuk bízott emberekkel együtt és parancsolja meg nekik, mutassák meg, kiről tudják, hogy tolvaj. És ha az ilyenek nem akarnak bűnösöknek tartatni és ha alá akarják magukat vetni a tüzes vas istenítéletének: tartsák meg az istenítéletet. És akiket az örök megneveztek, azok osztassanak fel tizenkét és egy-egy vesse magát alá az istenítéletnek e tíz helyett. És ha az az egy ép marad, a többi kilenc is fel van mentve. Ha pedig nem, mindegyik külön, magáért vigye a tüzes vasat, az is, aki a többi helyett vitte.”⁸ A király embere keresi a bűnöst: nyomoz és ítél, katonásan és röviden.

A XIII. században felbomlott királyi vármegyerendszer helyébe lépett nemesi vármegyék⁹ élén az ispán főispánná lett, megjelent az alispán és a rendőri feladatokat is végző szolgabírói tisztség. A feltörekvő városok rendőrpáncsnoka a várkapitány volt. A szláv eredetű poroszló törvényt szolgálja jelentése, gyors változás után idézéseket továbbító, bűnözőket elfogó, rendőri tevékenységet is végző személy megnevezésévé alakult át. A török hódoltság idején a rendőri tevékenység felügyeletét a közigazgatási egységek – megyényi kiterjedésű ejáletek és livák - élén álló beglerbégek és szandzsákbégek látták el. A szubasi volt a rendőri feladatokat végzők felelős vezetője. A megyei rendfenntartók elnevezései közül, a pandúr volt a legáltalánosabb. A nemesi származást kezdetben megkövetelő beosztás latin alakja a persekutor, ami üldözőt jelent. Irányításukat a csendbiztosok (persecutor comissarius) végezték, akiknek szintén nemesi származásúaknak kellett lenniük. Szintén a megyei rendfenntartók körébe sorolható a zsandár, amit a francia „gendarme” szó kiejtésének felel meg és valójában csendőrt jelent. Működésének kettő jól elválasztható szakasza különböztethető meg. A zsandár szóhoz köthető első szakasz 1849-től 1867-ig és a már csendőr-/ség/ként említhető második, 1881-től 1945-ig.

A XVI–XVIII. században létezett még a parasztvármegye is,¹⁰ a középkori ítélkezés körüli munkamegosztás hasonlít a bűnüldözés oroszországi történelmében említetthez.¹¹ A városi önkormányzat élén a városbíró állt.¹²

3. A magyar és az orosz rendészeti sajtó megjelenése

A korabeli nagyhatalmi alku eredményeként elbukott az 1848-49-es magyar szabadságharc. Az elfojtásában az osztrák császárral kötött megállapodás alapján részt vállaló orosz csapatok, tőlük telhetően emberséggel bántak a fogságba esett magyar szabadságharcos tisztekkel, katonákkal, összevetve a megtorló osztrák seregeknél megismertekkel, illetve Haynau császári tábornok, bécsi kormány teljhatalmú megbízott működésével.

A rendőrségi sajtó, a rendőri lapok történelmi előzményeinek feltárásához a 19. század elejéig, az első nyomtatott körözési értesítők megjelenéséig kell visszanyúlnunk.¹³ A

⁸ Tisza Miksa: Magyarország rendőrségének története.

Forrás: http://mtdportal.extra.hu/books/tisza_miksa_magyarország_rendorsegenek_tortenete.pdf (Letöltés ideje: 2019.07.23.)

⁹ Ernyes Mihály: A rendőrség története. Forrás: <http://users.atw.hu/fakultacio/rendorsegtortenet.htm> (Letöltés ideje: 2019.07.23.)

¹⁰ Barna Attila – Horváth Attila – Máthé Gábor – Tóth Zoltán József: Magyar Állam- és jogtörténet. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatástudományi Kar, Budapest, 2014

¹¹ Oleg Loginov: i.m.

¹² Barna Attila – Horváth Attila – Máthé Gábor – Tóth Zoltán József: i.m.

körözések kötelezően tartalmazták a körözött személy nevét és személyleírását, valamint a bűncselekményt, amelynek elkövetésével alaposan gyanúsítható volt a feltételezett (s ezért körözött) tettes. Alapos gyanú hiányában körözés nem volt közzé tehető. Az adatok nyilvánosságra hozatala persze a privát szféra határának átlépését jelentette. A magyar Rendőri lapok e körözőlevelek magyarországi reprezentánsa. Ha megnézzük, a lap rovatai szinte teljesen megegyeznek a hannoveri rendőri lapok rovataival: Felkutatandó személyek, intézkedések, eltűnt személyek, lopott és jogellenesen használt tárgyak, elveszett úti okmányok, letöltött büntetések, kiutasítottak (nálunk kitoloncoltatottak), közveszélyes¹⁴ csavargók, előállítandó személyek.¹⁵

A kiegyezéssel ismét szabad lett a magyar sajtó, amely igyekezett a nemzetiségekkel való bánásmódban az abszolutizmus viszonyait konzerválni. 1867. március 17-én életbe lépett a '48-as sajtótörvény (XVIII. t.c.), de Erdélyben őrizte hatályát 1871-ig az 1852-es szabályozás, ahogy Horvátországban és Fiumében is. A Határőrvidéken ellenben az osztrák sajtópátens volt érvényben. Az 1875-ig terjedő időszak, mint a leghabibb magyar sajtókorszak él a történelmi emlékezetben.¹⁶ Ez a kedvező légkör, minden bizonnyal inspirálta a rendészet belső sajtóorgánumainak létrejöttét is.

1869. augusztus 15-én jelenik meg az első magyar rendőri szaklap¹⁷ „Közbiztonság” cím alatt. Az első szám megjelenése előtt a lap szerkesztősege „Mutatványlapot” adott ki, júliusban tizenhatezer példányban szétküldve azt a hatóságoknak és községeknek. Ebben a számban a szerkesztő „Nyílt kérelemmel” fordul a magyarországi bűnfenyítő vagy közrendészeti ügygel foglalkozó összes tisztviselői karhoz, a fő- és alszolgabírókhoz, tiszti ügyészekhez, városi fő- és alkapitányokhoz, jegyzőkhöz, csendbiztosokhoz és községi jegyzőkhöz. Kéri őket, hogy alkalmanként tájékoztassák a szerkesztőséget érdekesebb rendőri vagy büneseményről, különösen a büneset elkövetője kiderítésének módjait, valamint munkájukkal kapcsolatos szakcikkeket is vár tapasztalt tisztviselőktől.

Az Országos Széchenyi Könyvtárban és a Rendőrség-történeti Múzeum Könyvtárában megőrzött laprelíkviaikat és rendőri évkönyvek közül nem egyből már csak egyedi példányok vannak. Legtöbbjük elnevezéséből feltűnik a rendőri jelleg pl. Rendőri Lapok (1882)¹⁸

A csecsemőkorát élő magyar csendőrség¹⁹ eleinte az 1882-ben indult Rendőri Lapok hasábjain kapott nyilvánosságot. E lap közölte a csendőrpáncsnokságok hivatalos

¹³ Deák József: A polgári magyar állam (1867-1944) rendvédelmi sajtója. In: Parádi Ákos (szerk.) Ünnepi tanulmányok Parádi József 65. születésnapja tiszteletére. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. Budapest, 2015. 65–88. o.

¹⁴ Kovács István: Prostitúció, és prohibíció a mai Magyarországon: avagy miért nem sikerül a rendőrségnek a szocializmust levétközni a XXI. században. Létünk, 2018/2., 7–29. o.

¹⁵ Kriskó Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció. Forrás: http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf, (Letöltés ideje: 2019.04.28.)

¹⁶ Uo.

¹⁷ Sallai János: Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához (Rendőrségi szakfolyóiratok a „Közbiztonság”-tól napjainkig) Forrás: http://www.bm-tt.hu/rtt/assets/letolt/rt/201801/03_Sallai_Janos_Bekoszonto.pdf (Letöltés ideje: 2019.04.28.)

¹⁸ Tóth Sándor: A rendőrség krónikái – 140 év laptörténete. In: Szomor Sándor (szerk.): Jubileumi Emlékalbum a 125 éve alakult budapesti detektívtestület tiszteletére. ORFK Budapest, 2011. 144–145 o.

¹⁹ Deák József: A Magyar Királyi Belügyminisztérium a hátszág közbiztonságáért a Nagy Háború idején. Társadalom és honvédelem. 2015/4. 83. o.

közleményeit, a törvényellenesen távollevő hadkötelesek és katonaszökevények névsorát, címlapján pedig egy-egy körözött bűnöző eredeti fényképe látható. De nem klisé után készült nyomat, hanem felragasztott fénykép. Ez az eljárás a magyar sajtó életében minden valószínűség szerint egyedülálló s csak nyomozólapnál érthető. 1897-ben a lapnak Magyar Csendőr alcíme volt... 1894 januárjában Nagykanizsán megjelent az első Csendőrségi Közlöny, 1896. január 4-én pedig Esztergomban megszületett az első magyar csendőrújság is, Endrődy Géza csendőr főhadnagy szerkesztésében, Magyar Csendőr címmel. A jó írógárdával rendelkező hetilap azonban, úgy látszik, nem bírta a vidéki levegőt, mert 1897-ben a szerkesztőt már Pesten találjuk a Rendőri Lapoknál s az eddig önálló lapból ott alcím és rovat lett. Nem sokkal később, 1899-ben a Törvényszéki és Rendőri Újság is adott mellékletet Csendőrség címmel s mire elérkezett a századforduló, már volt Csendőr Újság is, mely szak- és általános ismereteket közölt...

A gróf Andrássy Gyula miniszterelnök által megalakított kormány egyik legfontosabb embere gróf Lónyay Menyhért pénzügyminiszter, a kiegyezés bonyolult pénzügyi részének kimunkálójá, elismert nemzetgazdasági szaktekinély volt. Az ő nevéhez fűződik az önálló Magyar Királyi Pénzügyőrség létrehozása,²⁰ mely a magyar államkincstár bevételeit biztosító, azaz a gazdasági rendszertünk feladatait kizárólagosan ellátó,²¹ katonailag szervezeten működő szaktestület volt. Az 1867. március 10-én létrehozott szervezet feladatai között – a pénzügyi törvények és rendszabályok 1868. november 26-án megjelent hivatalos összeállításából kitűnően – a csempészet és a pénzügyi törvények és szabályok áthágásának megakadályozása, továbbá a pénzügyi törvények és rendeletek vagy szabályok megszegőinek, az adó- vagy illetékfizetési kötelezettség alól kibúvóknak a felderítése és kézre kerítése szerepelt. Hét esztendővel a magyar pénzügyőrség létrejötté után, 1874. február 1-jén Pécsen megjelent az első testületi szaklap „A pénzügyőr” címmel. A 140 éve kiadott első pénzügyőrségi újság – a fejléc tanúsága szerint – „ismeretterjesztő és szép-irodalmi folyóirat, a m. kir. pénzügyőrség szakközlönyé és arcképcsarnoka” volt. Amint a Dobos Nagy János által szerkesztett és kiadott lap első számának bevezetőjében olvashatjuk, már az „ős” Pénzügyőrnek is két fő célja volt: „nem fogunk mi ez irat hasábjain politizálni, személyeskedni, avagy feleselni... hanem a magas szolgálat érdekében: oktatni és mulattatni szándékom...”²²

Mint fentebb említettük, Oroszországban I. Sándor 1802 szeptemberében egy kiáltvány aláírásával hozta létre a minisztériumokat, köztük Oroszország Belügyminisztériumát.²³ „A minisztérium több mint két évszázados történelme során mindig jelentős figyelmet szentelt a rendészeti rendszer működése kommunikációs feltételei biztosításának. A példás társadalmi rend fenntartásáért kifejtett erőfeszítésekre, a gyilkosok, tolvajok, rablók megbüntetésére vonatkozó említésekkel találkozhatunk, az orosz állam fennállásának, különféle időszakainak periodikáiban. Főként a társadalmi támogatottság elnyerésére, hogy sikerüljön pozitív képet kialakítani a törvényesség öréről, noha

²⁰ Vö. Szabó Andrea: A pénzügyi igazgatás szervezete és képzési rendszere a kiegyezéstől az I. világháború végéig. In: Czene-Polgár Viktória – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes (szerk.): Mérföldkövek az adó- és vámigazgatás történetéből. Magyar Rendészettudományi Társaság Vám és Pénzügyőri Tagozata. Budapest, 2017. 124-137. o.

²¹ Vö. Szabó Andrea: A pénzügyi igazgatás szervezeti keretei egykor és most a rendészeti feladatok tükrében. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX. Pécs, 2017. 351-356. o. és Szabó Andrea: A Magyar Királyi Pénzügyőrség rangrendszere 1867-1947. Rendvédelem-történeti Füzetek. XXVII. évf. 54. szám. 107-126. o.

²² Suba László: A pénzügyőrségi sajtó kezdetei. Hadtudományi Szemle 2014/1. 113-120. o.

²³ Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation. Forrás: https://xn--b1aew.xn--p1ai/history/1802_1917 (Letöltés ideje: 2019.04.28.)

*akkoriban, de manapság szintúgy, gyakran nem népszerű a rendőrségnek érvényt szerezni, akár kényszerítő eszközökkel is, a jogszabályoknak.*²⁴

Oroszországban 1703 óta jelenik meg rendszeresen sajtótermék.²⁵ Ez nagyobbbrészt, a meglehetősen rapszódikusán megjelenő gyűjteményes kiadványsor. Ezeknek csak kis része jelenik meg szigorú rendszerességgel. Újságot, a mai formájában akkoriban egyáltalán nem adtak ki. Könyvek és más nyomdatermékek kiadása az országban mindig kizárólagos állami előjog volt, amit az egyéb sajtótermékekkel kapcsolatos tradicionális állami bizalmatlanság kísért. Csak 1783-ban egy speciális rendelet oldotta fel a nyomdatermékek kiadásának állami monopóliumát, engedélyezve a városi rendőri szerv előzetes cenzúrájával magánkiadásokat is. Még két évnek sem kellett eltelnie a minisztériumok említett megalakításától, amikor 1804 január 27-én megjelent az Orosz birodalom Belügyminisztériumának első hivatalos hatósági kiadványa, a „Szentpétervári folyóirat” első száma. Kiadása az első belügyminiszter, Viktor Pavlovics Kocsubej személyi titkáranak, Mihail Mihajlovics Szperanszkij kezdeményezésére született, aki utóbb az 1809-ig megjelenő folyóirat első szerkesztője volt. Ő írta a havilapban megjelent cikkek zömét. Évről évre nyilvánvalóbbá vált mindkét rendőrség történetében, hogy pozitív a kép a szervezetről hatékonyan segíti az együttműködés kialakítását, megerősítését a lakossággal és a társadalmi intézményekkel.

Hogyan található meg a társadalom elvárásainak megfelelő egyensúlya a kényszerítésnek és a meggyőzés módszereinek? Miként lehet elnyerni a polgárok bizalmát nem a szavak szintjén, hanem a gyakorlatban? Ezek a kérdések régóta foglalkoztatják a világ társadalomtudósait. Még a XIX. század elején, a London rendőrségét megalapító Sir Robert Peel, a brit rendőrség számára írott utasításában rögzítette a témával kapcsolatos alapvető elképzeléseit. Ezek hosszú éveken át egyfajta „Biblia”-ként szolgáltak Nagy Britannia rendőrségi osztályainak a társadalommal folytatandó munka megszervezésében, és jelentős hatással voltak más országok rendőrségeire, egyebek közt Oroszországra és alighanem Magyarországra is. Ez az utasítás egyebek közt leszögezi: *„Minden rendőrségi munkatárnak szem előtt kell tartania, hogy a polgárok védelme, segítése nem kevésbé fontos kötelességük, mint a bűnözők elfogása. Ebből következik, hogy a bűnmegelőzésre és az elkövetők elfogására fordított erőfeszítései során a társadalom szolgáljaként és védelmezőjeként kell magára tekintenie, aki minden törvénytisztelő állampolgárhoz, annak társadalmi helyzetétől függetlenül, változatlan türelemmel, udvariassággal és kedvesen fordul. Úgyesen körültekintő, békés módszerekkel mindig el lehet érni, hogy az emberek betartsák a rendőr utasításait. Mert aki így használja hatalmát, jobban teljesíti rendőri szerepét, mint kollégája, aki a hatalmára túlzottan hagyatkozva, kockáztatja a szembeszegülés kialakulását, ami előbb vagy utóbb felülkerekedik.*²⁶

4. A rendészeti szervek külső-belső tájékoztatásának fontossága, értéke

A rendészeti kommunikáció – legalábbis mai, XXI. századi – fő feladata, egyben nehézsége éppen ennek az ellentmondásnak a „kezelése”, amelyet az erőszakszervi

²⁴ Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation: A kezdetek kezdete (1802–1917) /У начала начал (1802–1917) / https://mvd.ru/upload/site1/document_file/ONNNIGno3q.pdf (Letöltés ideje: 2019.04.28.)

²⁵ Rumjanceva F. A.: A XVIII.–XX. század eleji történelmi források /Исторические источники XVIII. – начала XX. века/ pp. 451–466. <http://www.historichka.ru/materials/istochnikovvedenie/index.html> (Letöltve: 2019. 04. 28.)

²⁶ Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation: A kezdetek kezdete (1802–1917) /У начала начал (1802–1917) / https://mvd.ru/upload/site1/document_file/ONNNIGno3q.pdf (Letöltés ideje: 2019.04.28.)

funkcióból eredő tevékenység és a szolgáltató szerepkörből fakadó követelményrendszer generál.²⁷ Előbbi azt a követelményt támasztja, hogy érvényt kell szerezni a jogszabályi előírásoknak — ha kell erőszakkal, zéró toleranciával —, mert a rendészet küldetése, hogy kikényszerítse a jogkövető magatartást. Az irányadó törvényi rendelkezések lényegében erről szólnak. Utóbbiakat (mármint az elvárásokat) viszont a politika, valamint a rendészeti vezetés és a közvélemény akként fogalmazza meg, hogy egy demokratikus társadalomban a rendőrség feladata az emberek szolgálata, a polgárbarát arculat megteremtése... Nem könnyű ebben a kontextusban kommunikálni. Ez néha úgy jelenik meg a gyakorlatban, hogy egyazon tényállásnál vagy az a baj, ha intézkedik a rendőr, vagy az, ha nem. És nem könnyű a rendőrségnek megjelenie vagy őt a sajtónak megjelenítenie a nyilvánosságban sem. Molnár Katalin a témában született legfrissebb munkájában így ír erről: „A rendészeti szervezetek egy lehetséges (...) társadalmi szerepének – a rendészet mint szolgáltatás – meghatározásából egyenesen következne, hogy ebben az értelmezési keretben mi a média szerepe. Nem más, mint a civilek elfogulatlan tájékoztatása mindarról, ami a rendészeti szakterületeken a mindennapokban történik, és a nyilvánosságra tartozik, vagyis közügy. A médiában tevékenykedő rendészeti szakújságírók feladata pedig, hogy professzionálisan szolgálják ennek a szerepnek a minél színvonalasabb beteljesedését. Speciális tudásuk abban rejlik, hogy a rendészeti szervezetek társadalmi szerepével tisztában vannak, az egyes szakterületeken zajló tevékenységeiket tőlük telhetően minél alaposabban megismerik, és korrekt kapcsolatot kezdeményeznek és tartanak fenn e szervezetek képviselőivel. A média rendelkezésére álló rendészeti sajtó- és kommunikációs szolgálatok kollégáival együttműködve közösen fáradoznak azon, hogy a nyilvánosság tájékoztatása minél gyorsabban és széleskörűen, pontosan, hitelesen, korrektül megtörténjen.”²⁸

A fentebb ismertetett rendőrségi-rendészeti orosz, illetve magyar és egyéb nemzetközi szaklapok életre hívásának, szerepének példáiból, Markovich Miklós szavaival mi is leszűrhetjük: „Szaklapot írni alapjában könnyű. Az író ismeri közönségét, tudja, mi érdekli. Tisztában van az intelligenciájával. Úgy tartalomban, mint formában megfelelő képes tehát nyújtani. Rendőri szaklapot írni már nehezebb. A rendőrség munkaköre szélesen tagozódik. Minden irányban olyan kiterjedt, hogy igazán kiváló, csak a specialisták nyújthatnak. A specialistát azonban csak a saját külön problémái érdeklik. Közönyös minden más kérdéssel szembe, s így írása ritkán tarthat számot általános érdeklődésre.”²⁹ Azonban általános tanulságként leszűrhető, hogy a szakma érdekeit, mindig inkább az igényes szaklapok, mint az ezeknél esetleg jóval népszerűbb, üzleti érdekek által mozgatott, ezért inkább szenzációgyártásból, mint a valóság hű feltárásából virágzó bulvárlapok szolgálták.

5. Összegzés

Az orosz és a magyar államfejlődés közös jellemzőihez hasonlóan a két rendőrség életre hívásának, is több találkozási pontja van. Először például a hazai középkori ítélkezés körüli munkamegosztás hasonlít a bűnüldözés oroszországi történelmében említetthez.³⁰ A

²⁷ Cserép Attila — Molnár Katalin: A rendőrség kommunikációs stratégiája és belső kommunikációja. In: Rendészeti Szemle, 2010/2. 5–6. o.

²⁸ Molnár Katalin: Rendészeti kommunikáció – a média tükrében. Kézikönyv és szemelvénygyűjtemény a rendészeti szakújságíró szakirányú továbbképzési szak hallgatóinak. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. 18. o.

²⁹ Markovich Miklós: A szaklap problémája, Rendőr, 1927. 07. 16. 1. o.

³⁰ Oleg Loginov: i.m.

XVIII. század első felében pedig I. Péter cár tette az általa életre hívott rendőrséget a lakosság totális ellenőrzésének eszközévé,³¹ amit nem sokkal később követett Magyarországon az osztrák császári hasonló, elnyomó gyakorlat.

Ezek a közös vonások függetlenek az államok területi nagyságától, gazdasági teljesítőképességétől. A rendőri szervezetek kommunikációjának kialakulásában, létrehozásuk körülményeiben, kezdeti céljaikban, működésükben szintén sok hasonló elgondolás, megoldás található. Ez pedig alighanem a központosított rendőrségek jellemzőiből adódik.

³¹ Mojszejev I. A.: Sztanovlenyje i razvityije policija Rossziji: Osznovnűje etapü (Oroszország rendőrségének létrejötte és fejlődése: Fő szakaszok) Forrás: <https://cyberleninka.ru/article/v/stanovlenie-i-razvitie-politsii-rossii-osnovnye-etapy> (Letöltés ideje: 2019.07.23.)